

POSUDEK OPONENTKY HABILITAČNÍ PRÁCE

Masarykova univerzita

Uchazeč

Habilitační práce

Oponent

Pracoviště oponenta,
instituce

JUDR. Jan Lasák, Ph.D.

Kontrola řízení a správy akciové společnosti a
postavení dozorčí rady

Prof. JUDr. Stanislava Černá, CSc.

Právnická fakulta Univerzity Karlovy
Katedra obchodního práva

1. Jmenování

Rozhodnutím předsedy habilitační komise prof. JUDr. Josefa Bejčka, CSc. jsem byla dne 17. února 2023 dle § 72 odst. 7 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách) a na základě usnesení habilitační komise pro habilitační řízení JUDr. Jana Lasáka, Ph. D. v oboru Obchodní právo zahájeného na Právnické fakultě Masarykovy univerzity jmenována oponentkou **habilitační práce** vypracované na téma „Kontrola řízení a správy akciové společnosti a postavení dozorčí rady.“

2. Aktuálnost (novost) tématu

Zvolené téma disertační práce je teoreticky i prakticky aktuální. To zejména vzhledem významu, jaký je v současné době v evropském i tuzemském právním prostředí kladen na hledání a analýzu nástrojů posilujících transparentnost a kontrolu fungování kapitálové obchodní korporace, na soulad (compliance) její činnosti s právními i etickými normativními systémy a na její společenskou odpovědnost. Problematika kontroly řízení a správy akciové společnosti je součástí širšího tématu dobrého a odpovědného řízení a správy obchodní korporace.

V tuzemské i zahraniční odborné literatuře jsou pojednání o dozorčí radě zpravidla součástí publikací věnovaných akciové společnosti. V České republice i v zahraničí vyšla též monografická pojednání zaměřená speciálně na právní postavení dozorčí rady. Předložená habilitační práce je specifická tím, že pojednává o tomto obligatorním orgánu v širokých souvislostech kontroly řízení a správy akciové společnosti. Dozorčí rada je tak nahlížena

v rámci různých uspořádání korporální akcionářské struktury (rozptýlená, koncentrovaná), z pohledu společností s veřejně obchodovanými cennými papíry či společností s akciemi soukromé emise, dále jako jeden z interních nástrojů corporate governance (z pohledu hard law, soft law) atd. Postavení dozorčí rady je pojímáno *systemově*, její funkce je hodnocena v souvislosti (případně v synergii) s dalšími kontrolními nástroji.

3. Výzkumné téma, dílčí výzkumné otázky, splnění cílů práce

Hypotézy, výzkumné otázky nejsou v úvodu posuzovaného díla formulovány. Lze je nicméně dovodit jednak z předmluvy, jednak o nich vypovídá shrnutí hlavních závěrů na s. 371 a následujících.

Za *hlavní motiv* doktríny i výzkumů v oblasti corporate governance označuje autor snahu *identifikovat „nejrůznější nákladově efektivní kontrolní a jiné mechanismy,“ jejichž prostřednictvím se má docílit efektivní správy obchodní korporace, tedy maximalizace výnosů (s 4.)* To, mám za to, je *základní výzkumné téma* posuzované disertační práce. V tomto širším kontextu jsou pak *analyzovány jednotlivé kontrolní nástroje a jejich účinnost*.

V dalším textu nastoluje autor řadu *dílčích otázek*, například problém povahy fakultativních kontrolních orgánů, jejich působnosti a odpovědnosti jejich členů; právní status, působnost a složení výborů vytvářených uvnitř i vně obligatorních orgánů obchodní korporace, jejich vztahy k „mandatorním“ orgánům; otázku vůči komu může směřovat akcionářská žaloba (např. zda vůči členovi výboru pro audit, není-li součástí dozorčí rady, resp. proti členovi fakultativního kontrolního orgánu (s. 62); zda může být působnost volit a odvolávat předsedu dozorčí rady přenesena úpravou stanov na jiný orgán akciové společnosti. (s. 101 a násl.); zda lze kooptovat člena dozorčí rady namísto člena, jemuž byl pozastaven výkon funkce (s. 241); zda má mateřská akciová společnost z titulu své majetkové účasti (postavení společníka) právo nahlížet do dokladů a záznamů své dceřiné společnosti a zda má dozorčí rada mateřské řídicí společnosti právo nahlédnout do dokladů a záznamů dceřiné společnosti, které jsou v dispozici představenstva mateřské společnosti (s. 146 a násl.); zda mohou stanovy založit individuální kontrolní oprávnění členů dozorčí rady (s. 157); zda dozorčí rada může formulovat vůči představenstvu vlastní výhrady souhlasu (s. 171) a další.

K dílčím výzkumným otázkám předkládá autor *argumentované odpovědi* a své *hlavní závěry shrnuje* na konci disertační práce.

4. Použitá metodologie, přístup k řešení

Autor se k použitým metodám nevyjadřuje. Z posuzovaného textu je nicméně zřejmé, že při jeho tvorbě byla využita v odpovídajícím rozsahu *metoda deskriptivní* (zejména v pasážích věnovaných přehledu oblastí působnosti jednotlivých obligatorních orgánů či v pasážích zaměřených na regulatorní projevy funkce interních a externích nástrojů kontroly chování akciové společnosti). Autor pracuje s *metodou analýzy* i s metodou *syntetickou*. Dílčím způsobem je využita i metoda historická (vývoj před a po rekodifikaci soukromého práva, stručně i poukaz na některé historické události s dopady do hard law i soft law, společenské souvislosti a stručný vývoj tzv. povinné kodeterminace, stručný vývoj povahy dozorčí rady od fakultativního orgánu dle všeobecného obchodního zákoníku z roku 1863 přes povinný orgán dle obchodního zákoníku až k jeho dnešnímu postavení v zákoně o obchodních korporacích). Autor nevyužívá metodu komparace. Se zahraničními úpravami (typicky s německou) pracuje spíše jako se zdrojem inspirace pro závěry vztahující se k tuzemské úpravě. Tam, kde se zabývá výkladem právního předpisu, využívá metody standardní interpretace právního textu s akcentem na výklad teleologický. *Použité metody vědecké práce i výkladu právního předpisu odpovídají zaměření i cílům předložené habilitační práce.*

5. Struktura, logická stavba práce a její východiska

Téma je koncipováno značně široce, čemuž odpovídá i rozsah 377 stran. Na jeho začátku autor identifikuje hlavní problém fungování současné kapitálové obchodní korporace vyplývající, ekonomicky nahlíženo, z oddělení vlastnictví od kontroly. To s sebou nese *negativní dopady spočívající v nebezpečí neefektivního řízení a správy korporace* a v horším případě až v odklánění disponibilních zdrojů osobami kontrolujícími společnost a tím i snížení výnosnosti pro tzv. reziduální vlastníky, akcionáře.

Výše uvedené se promítá do struktury textu. Po *úvodu*, v němž autor prezentuje „filosofii“ svého přístupu k tématu, navazuje *kapitolou 2*, v níž předkládá klasifikaci („taxonomii“) kontrolních mechanismů v osvědčeném členění užívaném literaturou corporate governance - na interní a externí nástroje kontroly. Zejména tato kapitola není ani tolik o právně technických analýzách, jako o socioekonomických souvislostech nastoleného tématu. *Kapitola 3* vymezuje základní interní a externí institucionální nástroje kontroly řízení a správy akciové společnosti. Následující *kapitoly (4 až 8)* se výše naznačenou optikou zaměřují na

stěžejní téma disertační práce, jímž je dozorčí rada, její postavení, organizace, působnost, členství a rozhodování. Práce je zakončena *závěrečným shrnutím*, v němž autor předkládá *hlavní závěry, k nimž dospěl*.

Systematika habilitační práce je zvolena vhodně. Její struktura je logická a přehledná, postupuje od obecnějších témat k otázkám specifickým, její volba odpovídá výzkumnému tématu. V předmluvě a bezprostředně následujících kapitolách má práce více teoretické zaměření, v dalším se prosazuje i řešení praktických otázek. Obsahuje i doporučení pro právní praxi (např. účelnost bližší specifikace některých otázek ve stanovách jako je určení působnosti předsedy dozorčí rady a další).

6. Práce s literaturou (využití cizojazyčné literatury) včetně citací

Předložená práce je dotována velmi rozsáhlými odbornými zdroji. Seznam literatury zahrnuje jak *práce tuzemských komercialistů*, tak *úctyhodně široký okruh relevantní zahraniční odborné literatury*, a to nejen čistě právnické, ale i *sociologické a ekonomické*. Autor zařadil i - dnes už klasická díla (např. autoři jako Berle, A.A. a Means, Jensen, M., Meckling, W., Alchian, A., Dempsetz, H., Freeman, R. E. a další). Oceňuji, že se *vyhmul jednostranné orientaci* na angloamerické právní prostředí, což by se nabízelo vzhledem k tomu, že problém corporate governance má především angloamerický původ a proto je v této oblasti autorsky široce zpracován. Využil i zdroje z hospodářsky (i právní koncepcí) blízkého *německého právního prostředí* (viz např. autoři jako Habersack, M., Hopt, K. J. a další), což je zase na místě vzhledem k „německému původu“ české úpravy dozorčí rady v dualistické organizační struktuře akciové společnosti, včetně konceptu kodeterminace. Lze tudíž shrnout, že *zdroje, s nimiž autor pracoval, jsou rozsáhlé a co do geografického původu a právního systému vyvážené*.

Na použitý pramen je *korektně odkazováno* v souladu s citačními standardy. V návaznosti na rozsah použitých zdrojů je robustní i poznámkový aparát. Ten většinou odkazuje na zdrojové dílo a autora. V některých případech se pod čarou uvádějí i věcná doplnění např. vymezení pojmu corporate governance (s.4) či se rozvíjí argumentace uvedená výše v „těle“ textu. To je v souladu s funkcí poznámkového aparátu, neboť to přispívá k přehlednosti textu. Seznam použité judikatury autor neuvádí, *nicméně s relevantní judikaturou* (zejména českého Nejvyššího soudu) pracuje.

7. Formální stránka práce, její jazyková a stylistická úroveň

K formální stránce práce *nemám žádné výhrady*. Patrná je lehkost a obratnost vyjadřování daná nepochybně značnou zkušeností autora s tvorbou odborného textu. Vyjadřování je barvitě a obrazné. Text je čtivý, jen výjimečně až odborně zkratkovitý (spíše v úvodu), místy čtenářsky náročnější. V každém případě jde o práci *i po formální stránce zdařilou*. V textu nejsou formální či jazykové nepřesnosti.

8. Dílčí poznámky

K obsahu disertační práce nemám zásadní věcné výhrady. V dalším proto uvádím některé dílčí poznámky, diskusní náměty či reakce na menší nepřesnosti:

Na s. 44, 45 v rámci pojednání o působnosti dozorčí rady v dualistickém uspořádání podle české právní úpravy autor uvádí i poradenskou funkci dozorčí. S růstem významu této funkce při přijímání strategických rozhodnutí lze samozřejmě souhlasit. Stejně tak **platí**, že tato funkce (její význam) závisí na podmínkách konkrétní společnosti. Autor ale na rozdíl od jiných funkcí, které opírá o tuzemskou zákonnou úpravu, z poradenské funkce dozorčí rady vyvozuje zrcadlově *povinnost představenstva konzultovat s dozorčí radou zásadní parametry strategického řízení společnosti* bez dalšího i pro české právní prostředí a **argumentuje** – méně vyváženě - pouze odkazem na Habersackův komentář k německému akciovému zákonu (AktG, č. 122), aniž by prezentoval jeho argumenty. Mám za to, že takto jednoznačně lze shora uvedenou povinnost dovést v německém právním prostředí, v němž má dozorčí rada tradičně silnější postavení, než – bez dalšího - pro prostředí české, jak by mohl naznačovat autorův text. O tom, že případná poradenská funkce dozorčí rady závisí na konkrétních okolnostech, zejména pak na znění stanov, není pochyb. Otázkou je ale vymezení zákonné. Tak je zřejmě poradenská působnost konstruována v německém akciovém právu (na rozdíl o české právní úpravy), když ustanoví § 90 AktG stanoví *povinnost představenstvo podávat dozorčí radě zprávy 1. o zamýšlené obchodní politice a dalších zásadních otázkách podnikového plánování (zejména finančního, investičního a personálního plánování), přičemž se s uvedením důvodů zabývá odchylkami skutečného vývoje od dříve vykázaných cílů; 2. o ziskovosti společnosti, zejména návratnosti vlastního kapitálu; 3. o průběhu podnikání, zejména o obratu a situaci společnost (to alespoň 4x ročně); 4. o transakcích, které mohou mít podstatný význam pro*

ziskovost nebo likviditu společnosti, přičemž tato zprávy musí být předkládány pokud možno v dostatečném předstihu, aby se k nim dozorčí rada mohla vyjádřit před zahájením obchodu činnosti. Tyto rozdíly mezi německých a tuzemských vymezením standardní funkce dozorčí rady je třeba zohlednit, resp. mám za to, uvedené povinnosti nelze bez dalšího přenést na tuzemské představenstvo..

K textu na s. 46 (pozn. č. 124) jen drobnou poznámku, že monistickou strukturu mohla mít před rekonstrukcí i evropská družstevní společnost (čl. 36, 42 Nařízení).

Na s. 58 a v návaznosti na to i v závěru na s. 371 se autor vyslovuje kladně k otázce, zda je možné zřídit vedle dozorčí rady i *fakultativní orgán s kontrolní působností*. S jeho názorem souhlasím. Pokud jsem nepřehlédla, mám za to, že závěr zůstává spíše v obecné rovině (s výjimkou poznámky č. 149 zaměřené na monistický organizační systém). Bylo by zajímavé konkretizovat působnost takového fakultativního kontrolního orgánu zvláště ve vztahu k u nás praktičtějšímu dualistickému organizačnímu systému - zejména otázku **duplicitní** kontroly, specifikace „fakultativní kontroly“, vzájemné vztahy s dozorčí radou, **personální** „duplicity“ či inkompatibility atd.

K autorově zmínce o organizačních systémech, v němž jsou dánský, finský či švédský organizační model zmiňovány jako dualistické (s. 89) lze jen na okraj poznamenat, že severské země rozvíjely vlastní styl korporátního práva a pokud jde o organizační strukturu, pohybovaly se někde mezi kontinentálním a anglosaským systémem (v současnosti je významný vliv zejména práva Spojeného království).

Zajímavá je autorova úvaha, zda je přípustné, aby působnost *volit a odvolávat předsedu dozorčí rady* stanovy „přenesly“ na jiný orgán vnitřní struktury než je dozorčí rada (s. 101 a násl.). I když je otázka položena širěji (ptá se na „jiný orgán“), autor se logicky koncentruje především na valnou hromadu. Závěr o možnosti přenesení uvedené působnosti na valnou hromadu je dobře argumentován. Závěr o inkorporaci volby a odvolání předsedy dozorčí rady do akcie by zasloužil hlubší argumentaci než pouze odkaz na přípustnost volby a odvolání předsedy jiným orgánem než dozorčí radou, neboť v tomto případě jde, mám za to, o přenesení působnosti mimo vnitřní organizační strukturu, resp. mimo vliv orgánů vnitřní struktury. Při kladném řešení se nabízí řada otázek (např. určení předsedy jako samostatná druhotná skutečnost, důsledky nečinnosti akcionáře, podmínky sladění výkonu určovacích a vysílacích práv atd.)

Podnětná je m. j. úvaha o schvalovací působnosti dozorčí rady (s. 170, 171, s. 374) založené stanovami. V této souvislosti vyvstává otázka, kde jsou hranice této „delegované“ působnosti. Souhlasím, že lze ve stanovách uvést (i) typové skupiny případů (např. **nominační** rozhodnutí uvedená autorem, s. 171). Pokud jde o působnost sub (ii), bylo by zajímavé, kdyby autor i zde uvedl příklady „statutárních“ podmínek, za kterých si může dozorčí rada vyhradit udělení souhlasu představenstvu. Otevřenější je bod (iii), tj. otázka, zda stanovy mohou zakotvit tzv. „výhradu výhrady“, tudíž založit dozorčí radě působnost vyhradit si *ad hoc* schválení, tudíž že představenstvo smí konkrétní jednání učinit pouze se souhlasem dozorčí rady. Výběr takového jednání je pak, mám za to, věcí úvahy dozorčí rady a tudíž pro představenstvo zřejmě obtížně předvídatelný. Autor v této souvislosti v poznámce pod čarou odkazuje na německý zdroj, který se ale vztahuje k působnosti dozorčí rady společnosti s ručením omezeným (GmbH-Aufsichtsrat). Tento závěr (o tomto v podstatě „blanketním“ ustanovení) je **zajímavý** a zasloužil by více specifikovat.

V rámci pojednání o ustavení dozorčí rady (s. 97) autor předkládá názory různých autorů na pozitiva kodeterminace a naopak i některé výhrady k ní, resp. k její funkci. V návaznosti na to lze položit otázku, *jak hodnotí disertant povinnou kodeterminaci v českých podmínkách?*

Přínosné je zpracování práva nahlížet do dokladů a záznamů dceřiných společností, resp. práva na informace týkající se řízených společností (s. 146 a násl.)

V návaznosti na pojednání o povinnosti péče řádného hospodáře a o povinnosti loajality členů dozorčí rady se naskýtá například otázka modifikace jejich obsahu pro členy dozorčí rady řídicí osoby (s. 284 a násl., dílčím způsobem 148 a násl.) a případně i ve vztahu k pojednávanému pravidlu podnikatelského úsudku.

Otázka týkající se vlivu digitalizace na rozhodování dozorčí rady (voleného orgánu) a zejména pak na její odpovědnost za porušení povinnosti při výkonu funkce, která by se nabízela v návaznosti na autorovu zmínku na s. 373 by vydala na samostatné pojednání a proto ji zmiňuji spíše jen okrajově.

9. Celkové hodnocení

Předložená disertační práce je psána s *nadhledem nad rozsáhle koncipovaným tématem*. Je z ní *patrná zkušenost autora s psaním odborných textů, znalost souvislostí, „strategický“ přístup a současně i přesné právníkové vyjadřování*. Disertační spis *staví na předchozích pracích autora a čerpá z rozsáhlých odborných zdrojů*, a to zejména těch, které jsou věnovány problematice corporate governance.

Právní úprava dozorčí rady je „*mocensky neutrální*“. Nepopiratelnou předností zvoleného přístupu je, že postavení dozorčí rady a dalších kontrolních nástrojů *nezkoumá jen čistě „právně technicky,*“ ale i s ohledem na sociální, politické, ekonomické faktory, v jejichž rámci se uplatňují (tj. akcionářská struktura a na ni vázané konfliktní linie, veřejná obchodovatelnost akcií, rozdíly geografického prostředí, některé významné historické události atd.). Takové *zasazení do reálného prostředí* dává disertační práci i rozměr pojednání z oblasti *law a economics*.

V disertační práci *neshledávám věcné chyby či nepřesnosti*. Dílčí poznámky a diskusní náměty uvádím výše.

10. Dotazy oponentky k obhajobě habilitační práce

Práce otvírá řadu zajímavých otázek. V návaznosti na autorem pojednávanou problematiku *uvádím výše - sub 8 - některé navazující otázky či diskusní náměty*. Vzhledem rozsahu otázek mám za to, že je na místě, aby *autor zvolil jen některou otázku (či otázky), na něž se v rámci obhajoby zaměří*.

11. Závěr

Habilitační práce JUDr. Jana Lasáka, Ph.D. „*Kontrola řízení a správy akciové společnosti a postavení dozorčí rady*“ **splňuje požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru obchodní právo a doporučuji ji proto k obhajobě před vědeckou radou.**

V Praze, dne 25. dubna 2023

prof. JUDr. Stanislava Černá, CSc.

oponentka